

ВЕРБАЛЬНЕ ТА НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Кузнецова Ірина Василівна

Кафедра іноземних мов ХНМУ

Важливою є техніка спілкування, а саме: уміння ввійти і встановити контакт, зрозуміти і налагодити відносини, проникнути у внутрішній світ іншої людини. З-поміж різноманітних засобів комунікативного процесу виділяють **вербальні** (мова) та **невербальні** (жести, міміка, інтонація, “контакт очима”). Дуже добре, коли діалог між лікарем і хворим відбувається в межах щирої і доброзичливої зацікавленості обох сторін і спрямований на досягнення загальної мети – збереження здоров'я людини.

Важливим засобом спілкування є **мова**, оскільки сприяє встановленню контакту, його підтримці та розвитку. В розмові лікареві необхідно уникати банальних фраз, традиційних виражень співчуття, не зловживати спеціальними медичними термінами, тому що вони можуть викликати необґрунтовану тривогу пацієнта.

Вступаючи в контакт з хворим, лікар отримує важливу інформацію не тільки вербально (розповідь хворого), але і невербально (різні зовнішні прояви внутрішнього стану: міміка, поведінка та ін.). У той же час вербальну і невербальну інформацію про лікаря отримує і хворий. Лікар є для нього надзвичайно значущим джерелом інформації, а тому він повинен враховувати всі деталі своєї поведінки: слова, інтонацію, жести, манеру звертання і обходження та ін.: “Увесь зовнішній вигляд лікаря, його манера триматися з хворими, тон його бесіди, його емоційний стан, який зумовлює характер його поведінки стосовно хворого, – все це комплекси подразників значної сили і значущості, котрі здатні викликати з боку хворого досить сильну моральну і емоційну реакцію” [1].

До невербальних засобів спілкування необхідно віднести особливості емоційного контакту. Безумовно, емоції як суб'єктивні переживання, які супроводжують всі психічні процеси і відображають відношення людини до

оточуючої дійсності і самої себе як один з найважливіших механізмів мобілізації й інтеграції різних ресурсів організму до дії, відіграють істотну роль у спілкуванні.

Формуванню навичок вербального та невербального спілкування майбутніх лікарів сприяють практичні заняття з іноземної мови. Дуже важливо, щоб кожне заняття будувалося за принципом переходу від простого до складного. Тому заняття починаємо з ігор і вправ на **невербальне**, а потім і **вербальне** спілкування. Наводимо приклади вправ на **невербальне спілкування**:

Вправа на тренування уміння виражати визначений *емоційний стан* за допомогою міміки. Групі пропонується три типи відносин: позитивний (любов, симпатія, дружба); байдужий; негативний (злість, агресія, відраза).

Вправа "Живе спостереження" на тренування уміння виділяти й оцінювати прояви емоційних станів. Під час обговорення визначається обсяг побаченої невербальної інформації, а також, чи помітив студент усі невербальні сигнали.

Вправа "Дзеркало" проводиться в парах. Одному студенту пропонується сісти в звичну для нього позу, а інший дзеркально відображає цю позу і намагається розповісти, як він себе при цьому відчуває.

Вправа "Оживлення портрета" на формування навичок інтуїтивного розуміння емоційного стану іншої людини. Для цього кожен учасник одержує знімок людини і повинен "оживити" портрет, тобто прийняти позу, вираження обличчя і сказати кілька реплік (чи хоча б одну) стосовно міміки і пози зображеного.

Виконання вправ і розігрування ігор має метою, крім організації психічних станів учасників групи і прищеплювання їм навичок управління ними, вироблення різних способів **вербального спілкування**. Адже саме в процесі словесного спілкування здійснюються міжособистісні контакти між людьми, саме від нього багато в чому залежить благополуччя особистості в колективі та в майбутній професійній діяльності. Наведемо кілька прикладів ігор і вправ.

Вправа "Представлення себе" з метою зближення членів групи, встановлення довірливих відносин, емоційних контактів між ними.

Вправа на розвиток емпатійного переживання, проєктивне вираження свого "Я". [2]. Викладач підбирає кілька іграшок-предметів (годинник, ручка, м'яч, ножиці, нитка, ключі, аркуш білого паперу та ін.). Спочатку дає можливість розглянути всі ці предмети, а потім кожний студент обирає той предмет, який йому найбільше сподобався. Тепер він "стає" цією іграшкою.

Після цього пропонувалося кожному учаснику:

1. Розповісти про себе, як про цей предмет: "Я... годинник..." (3 хв.).
2. Загальна розмова між "іграшками": "Я б хотів пограти..." (10-15мін.).

Вправа "Подарунки" на розвиток емпатійного сприйняття іншої людини.

Для цього учасникам групи пропонується зробити "подарунки" всім іншим (намалювати, усно описати, показати та ін.). "Подарунок" – символічний, тому він може бути чим завгодно: квіти, зірка з неба, картина, будинок та ін. Гра дозволяє виразити взаємні побажання, тобто визначити те, що заважає більш повному контакту, або угадати бажання.

Слід також зазначити, що ми організуємо взаємовідносини між суб'єктами навчального процесу на основі принципу "Не нашкодь", тобто суворого дотримання правил психологічної безпеки, взаємоповаги та довіри, вимогливості до себе й оточуючих, відповідальності за власну моральну поведінку. Виконуючи вправи-ситуації, студенти оволодівають прийомами вербальної та невербальної комунікації та підкреслюють її значення в спілкуванні.

Література:

1. Платонов К.К. Система психологии и теории отражения .– М.: Наука, 1982.– 310 с.
2. Ольшанникова А.Е. Эмоции и воспитание. – М.: Знание, 1983. – 80 с.

Анотація

В статті розглядаються питання вербального та невербального засобів спілкування майбутніх лікарів. Важливим критерієм спілкування є мова, оскільки вона сприяє встановленню контакту, його підтримці та розвитку. Вступаючи в контакт з хворим, лікар отримує важливу інформацію не тільки вербально (розповідь хворого), але і не вербально (різні зовнішні прояви внутрішнього стану: міміка, поведінка та ін.). У той же час вербальну і невербальну інформацію про лікаря отримує і хворий. Формуванню навичок вербального та невербального спілкування майбутніх лікарів сприяють практичні заняття з іноземної мови. В статті наводяться приклади вправ, які побудовані за принципом переходу від простого(невербального спілкування) до складного(вербального спілкування).

Ключові слова: вербальне спілкування, невербальне спілкування, мова.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы вербального и невербального общения будущих врачей. Важным моментом общения является речь, поскольку она способствует установлению контакта, его поддержке и развитию. Вступая в контакт с больным, врач получает важную информацию не только вербально (рассказ больного), но и не вербально (разные проявления внутреннего состояния: мимика, жесты, поведение). В то же время вербальную и невербальную информацию о враче получает и пациент. Формированию навыков вербального и невербального общения будущих врачей способствуют практические занятия по иностранному языку. В статье приводятся примеры упражнений, построенные по принципу перехода от простого (невербального общения) к сложному (вербальному общению).

Ключевые слова: вербальное общение, невербальное общение, речь.

Summary

In article questions of verbal and nonverbal dialogue of the future doctors are considered. A dialogue important point is speech as it promotes a contact establishment, its support and development. Coming into contact to the patient, the doctor receives the important information not only verbally (the patient`s history), but also not verbally (different displays of inwardness: a mimicry, gestures, behavior). At the same time the verbal and nonverbal information about the doctor is received also by the patient. Formation of skills of verbal and nonverbal dialogue of the future doctors is promoted by a practical training on a foreign language classes. In article the examples of exercises constructed by a principle of transition from simple (nonverbal dialogue) to difficult (to verbal dialogue) are resulted.

Keywords: *verbal dialogue, nonverbal dialogue, speech.*